



ONDERZOEKS- EN  
ADVIESBUREAU

## Breda Advocaatsdreef 12

Inventariserend Veldonderzoek door middel van  
Proefsleuven

BAAC rapport A-09.0342

Mei 2010

Archeologische rapporten Breda 111

Auteur:

drs. J. de Winter

Status:

Definitief





## Colofon

ISSN:	1873-9350
Redactie:	drs. A. ter Wal
Tekst:	drs. J. de Winter
Afbeeldingen:	R. Sperwer ba.
Veldwerk:	drs. J.J. Arts
	drs. J. de Winter
Vondstdeterminatie:	drs. J. de Winter
Opdrachtgever:	Croonen Adviseurs
Bevoegde overheid:	Gemeente Breda
Uitvoering:	BAAC bv
Copyright:	Croonen Adviseurs / gemeente Breda / BAAC bv 's-Hertogenbosch

---

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Croonen Adviseurs en/of gemeente Breda en/of BAAC bv 's-Hertogenbosch.

---

BAAC bv  
Onderzoeks- en adviesbureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuur- en  
Cultuurhistorie

Graaf van Solmsweg 103  
5222 BS 's-Hertogenbosch  
Tel.: (073) 613 62 19  
Fax.: (073) 614 98 77  
E-mail: denbosch@baac.nl

Postbus 2015  
7420 AA Deventer  
Tel.: (0570) 67 00 55  
Fax.: (0570) 61 84 30  
E-mail: deventer@baac.nl

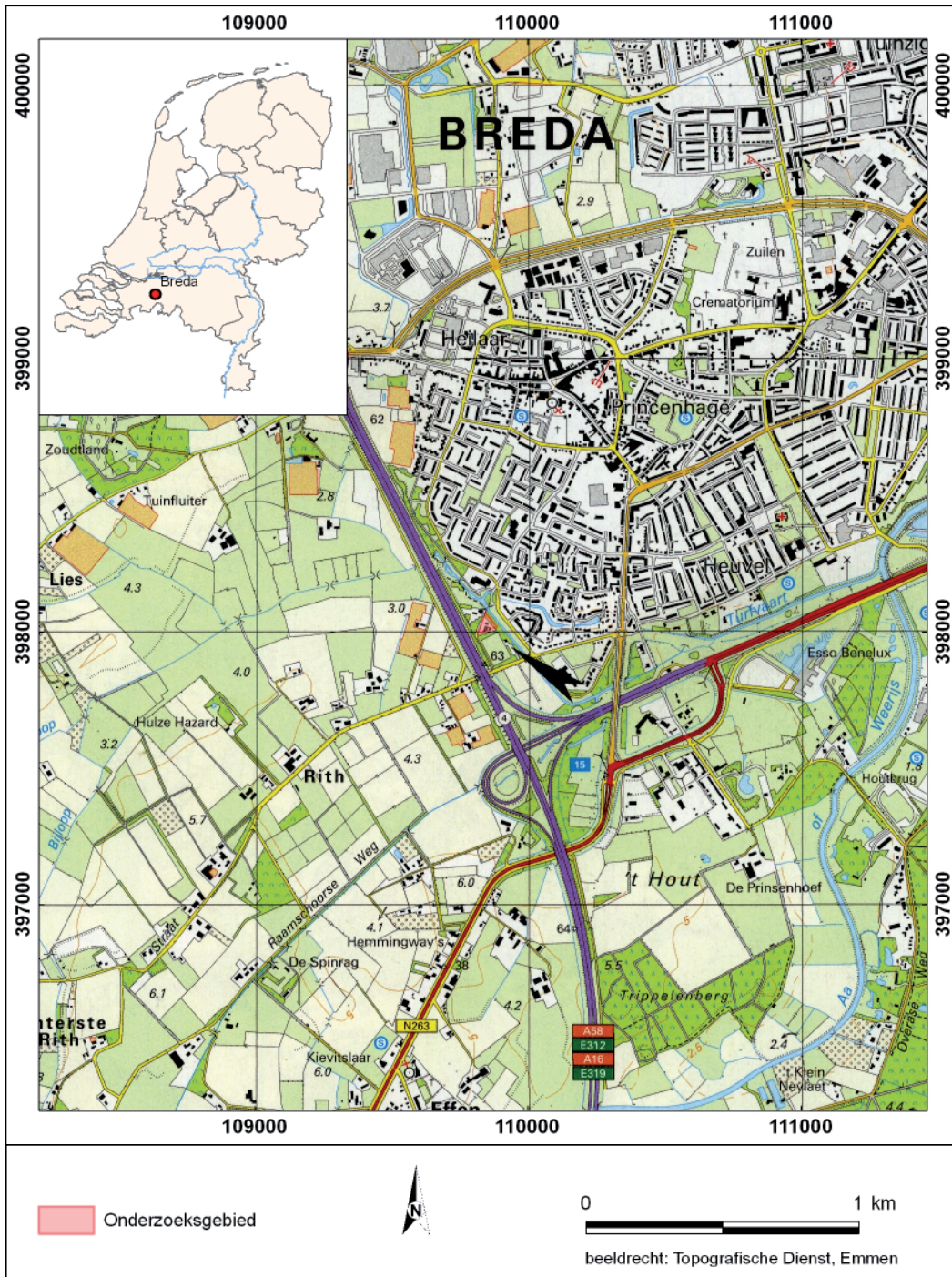


# Inhoud

<b>1</b>	<b>■ Inleiding</b>	7
	1.1 Algemeen	7
	1.2 Ligging van het plangebied	7
	1.3 Administratieve gegevens	7
<b>2</b>	<b>■ Achtergrond</b>	9
	2.1 Geomorfologische en bodemkundige achtergrond	9
	2.2 Historische achtergrond	10
	2.3 Archeologische achtergrond	13
	2.4 Archeologische verwachting	13
<b>3</b>	<b>■ Onderzoeksvragen</b>	15
<b>4</b>	<b>■ Werkwijze</b>	19
<b>5</b>	<b>■ Resultaten</b>	21
	5.1 Bodemopbouw	21
	5.2 Grondsporen	21
	5.3 Vondsten	24
<b>6</b>	<b>■ Conclusie, waardering en aanbeveling</b>	25
	6.1 Conclusie	25
	6.2 Waardering	25
	6.3 Aanbeveling	26
<b>7</b>	<b>■ Literatuur</b>	27

## Bijlagen

- 1 Geologische en archeologische perioden





# 1 Inleiding

Afbeelding 1. Ligging van het plangebied.

## 1.1 Algemeen

In opdracht van Croonen Adviseurs is door BAAC bv een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven (IVO-P) uitgevoerd aan de Advocaatsdreef 12 te Princenhage, gemeente Breda. De reden voor het onderzoek is de geplande nieuwbouw op het terrein. Bij herinrichting van het terrein zal de ondergrond geroerd worden in verband met ontgravingen. De voorgenomen ontwikkeling kan leiden tot het beschadigen van eventueel aanwezige archeologische resten. Het doel van het onderzoek is om op snelle, maar betrouwbare wijze door middel van proefsleuven inzicht te verschaffen in de aanwezigheid van archeologische waarden. Uiteindelijk doel is tot een waardestelling te komen van de aangetroffen resten op basis van inhoudelijke en fysieke kwaliteit. Dit zal leiden tot een advies over eventueel vervolgonderzoek in het plangebied.

Het veldonderzoek vond plaats op 4 november 2009. Het veldwerk is uitgevoerd door J. Arts en J. de Winter. De gemeente Breda was de bevoegde overheid. De machine is geleverd door Gebr. Coremans Grondwerken B.V.

## 1.2 Ligging van het plangebied

Het plangebied ligt aan de zuidwestzijde van het centrum van Breda en ligt tussen de Advocaatsdreef, de Ambachtenlaan en een perceel aan de Rithsestraat (afb. 1). Het gaat om een driehoekig perceel dat ontdaan is van bebouwing en omgeven wordt door bomen en struikgewas.

## 1.3 Administratieve gegevens

Provincie:	Noord-Brabant
Gemeente:	Breda
Plaats:	Princenhage
Toponiem:	Advocaatsdreef 12
Datum onderzoek:	4 november 2009
BAAC projectnummer:	A-09.0342
Breda projectcode:	BR-250-09
Coördinaten (driehoekig perceel); noord:	109.845 / 398.080
zuidwest:	109.900 / 398.015
zuidoost:	109.810 / 397.985
Oppervlakte plangebied:	3.607 m <sup>2</sup>

Oppervlakte onderzoeksgebied: 450 m<sup>2</sup>  
Onderzoeksmeldingsnummer: 37673  
Onderzoeksnummer: 28539  
Soort onderzoek: IVO-P  
Opdrachtgever: Croonen Adviseurs  
Vestiging Echt  
Diepstraat 3  
6101 AT Echt  
0475-416440  
Contactpersoon: dhr. W. van Rooij  
Bevoegde Overheid: Gemeente Breda  
Bureau Cultureel Erfgoed  
Postbus 3920  
4800 DX Breda  
076-5299047  
Contactpersoon: drs. F.J.C. Peters  
Uitvoerder: BAAC bv  
Graaf van Solmsweg 103  
5222 BS 's-Hertogenbosch  
073-6136219  
Projectleider BAAC bv: drs. J. de Winter  
Senior KNA-archeoloog  
Bewaarplaats documentatie  
en vondsten: Momenteel op het BAAC-kantoor te  
's-Hertogenbosch; Deze worden te  
zijner tijd overgedragen aan het  
archeologisch depot van Bureau  
Cultureel Erfgoed van de gemeente  
Breda.





# 2 Achtergrond

## 2.1 Geomorfologische en bodemkundige achtergrond

Het plangebied ligt geomorfologisch gezien in een zone met dekzandruggen (3L5; afb. 2). Op de fysische geografische kaart van Leenders is te zien dat het plangebied op een lage dekzandrug 't Hout en Rith Noord ligt. Op deze lage dekzandrug liggen verschillende hoger gelegen dekzandkopjes, waaronder het kopje in de punt van de Haagse Aard, ten noordwesten van het plangebied. Het noordelijk deel van het gebied loopt af naar het beekdal van de Bijloop. Volgens het PvE zijn bij beekdalonderzoek diverse vindplaatsen aan te treffen.<sup>1</sup> Ten zuiden van het plangebied bevindt zich een zone met verspoelde dekzanden. Het perceel dat direct aan het plangebied grenst is opgehoogd. Op de bodemkaart valt het plangebied net buiten het gekarteerde deel, maar ten zuidwesten hiervan zijn laarpodzolgronden opgetekend met daar omheen lage en hoge enkeergronden met een 60 cm of meer dik humusdek. Het plangebied ligt tussen verschillende oude akkercomplexen in zoals de akker van de Ditvoorse Hoeve, de akker van Rith en de kerkakker van Princenhage.

## 2.2 Historische achtergrond

Het plangebied bevindt zich ten zuiden van de dorpskern Princenhage. Princenhage is een groot dorp waarvan de kern zich rond 1500 begon te ontwikkelen rondom de Haagkerk, opgevolgd door het kerkgebouw van de heilige Martinus.<sup>2</sup> In 1620 bestaat het dorp nog uit 26 huizen waaronder mogelijk een enkele hoeve. Het huizenaantal neemt in de loop van de jaren toe: 139 in 1750 en 196 in 1832. De kom groeit uit in de vorm van lange uitlopers. Deze uitlopers komen uiteindelijk in contact met de westelijke uitlopers van Breda. Pas na 1970 zijn in Princenhage woonwijken bijgebouwd.

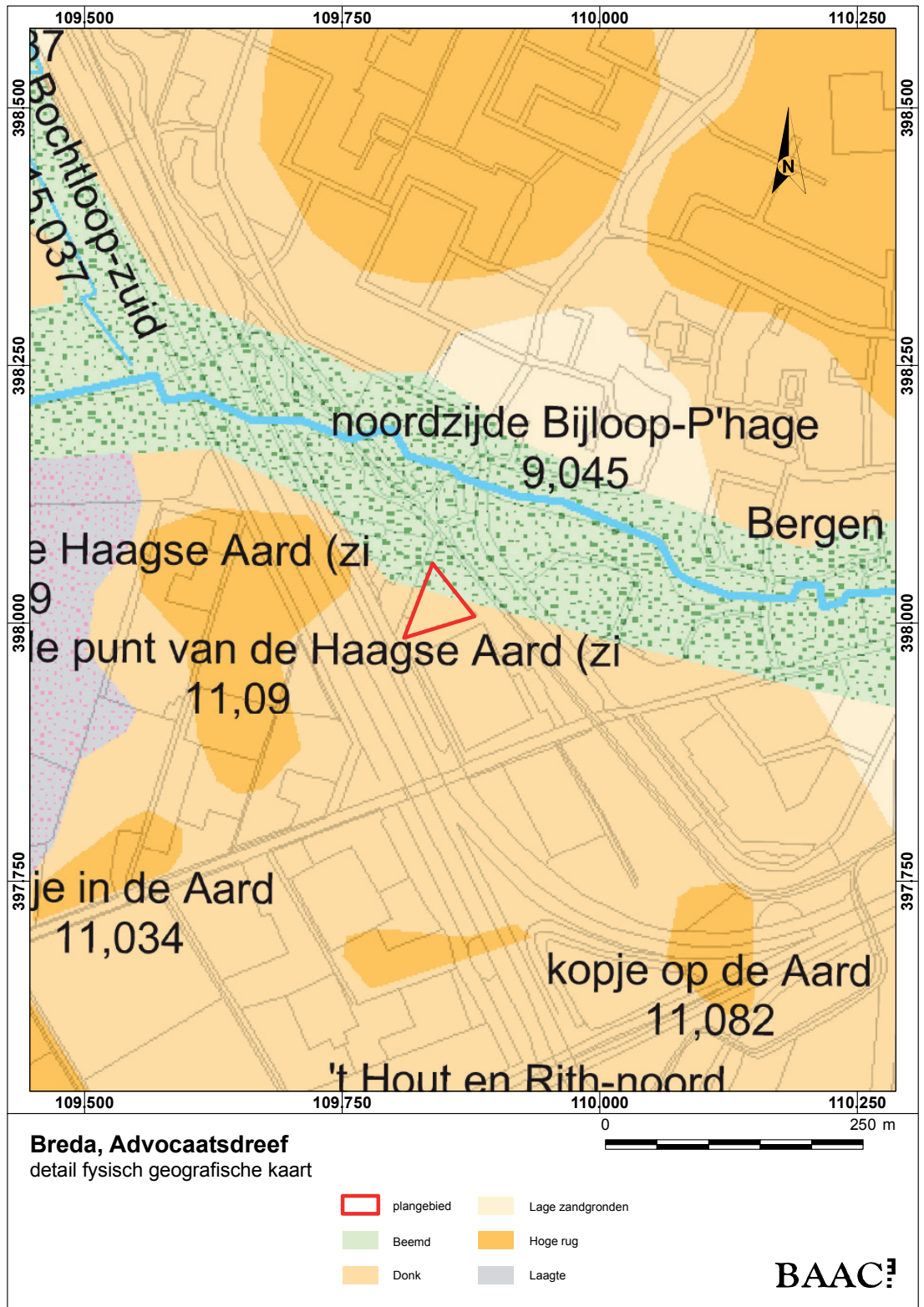
De parochie van Princenhage stond in de middeleeuwen ook wel bekend onder de heem-naam Mertersem. Deze naam wijst op een vroeg middeleeuwse oorsprong. Zowel de heem-naam als de aanwezigheid van een kerkgebouw zouden er op kunnen duiden dat zich vroeg middeleeuwse bewoning in het gebied bevond. Tot enkele jaren geleden was nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd om dit te kunnen bevestigen. Inmiddels zijn in 2006 door Bilan sporen uit de vroege middeleeuwen aangetroffen aan de noordzijde van dit gebied (onderzoeksmeldingsnummer 15401).<sup>3</sup> Daarnaast grenst het gebied in het oosten aan het gebied van Eindhoven, dat onder Gageldonk hoorde.<sup>4</sup> Voor zover bekend lijkt Gageldonk uit een vroeg middeleeuwse nederzetting van Steenakker te zijn ontstaan.

1 Rensink 2008.

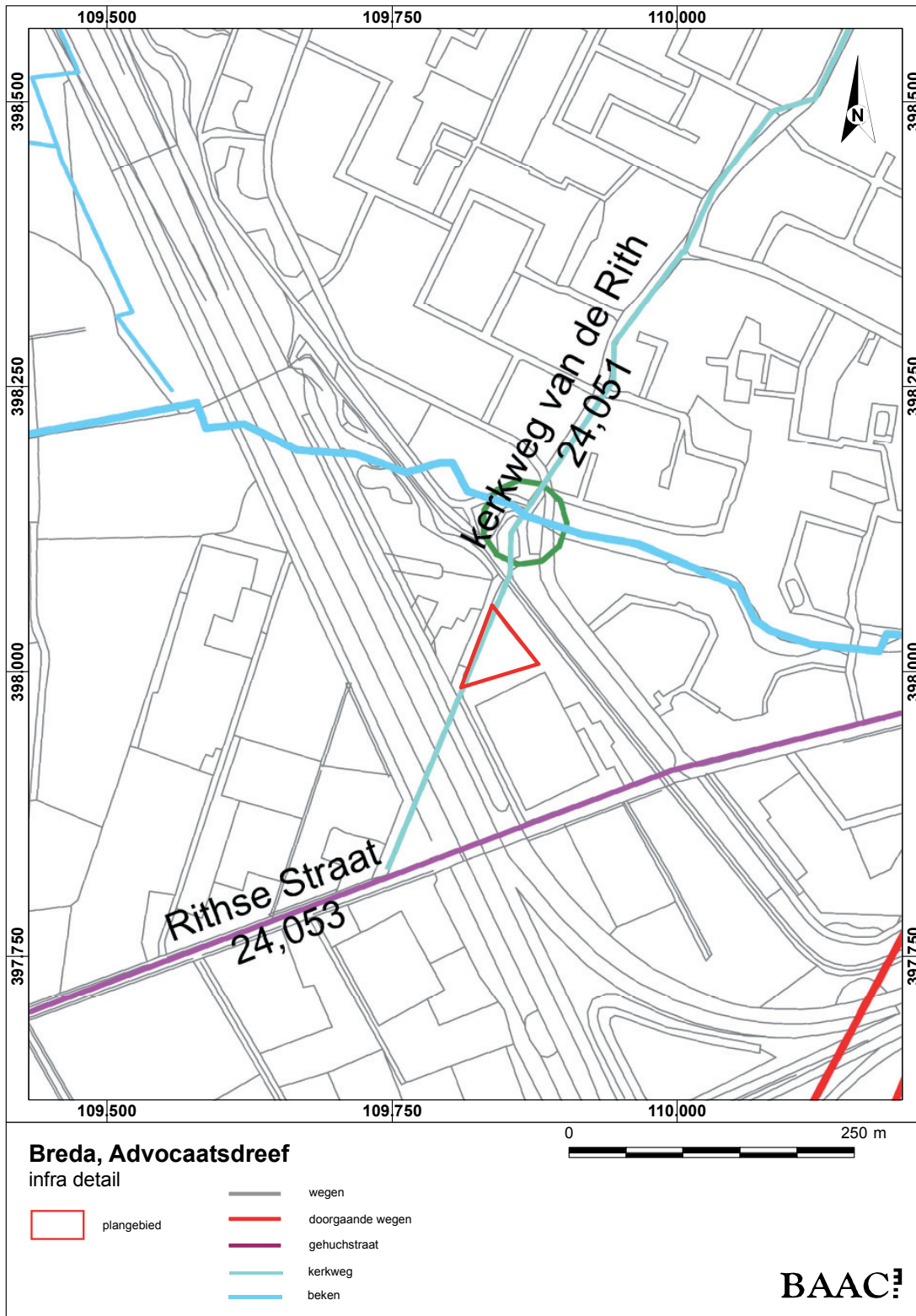
2 Leenders 2006, 204 en 273 (nummers 28.011 en 37.011).

3 Erfgoedbrief Breda 8, 7.

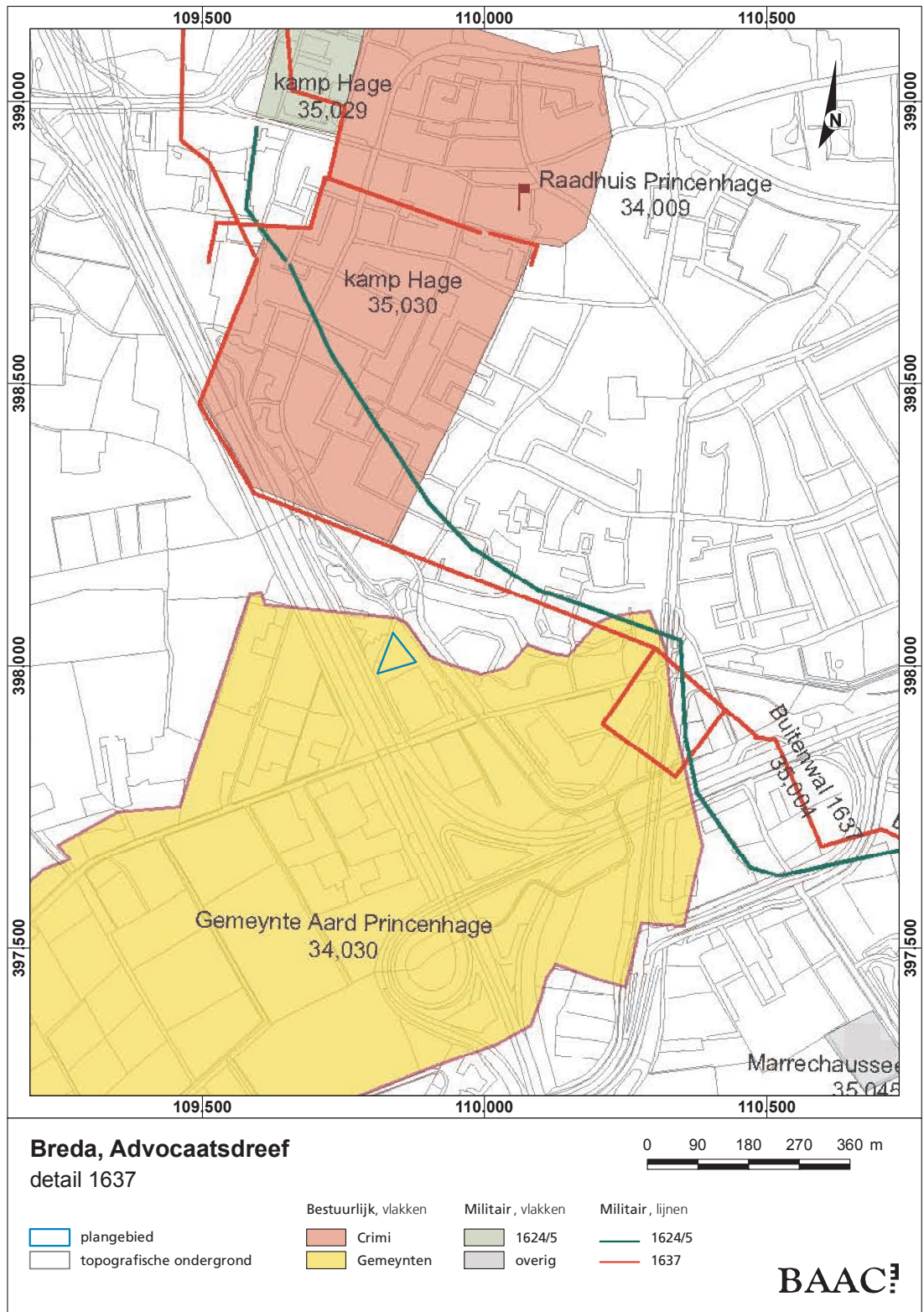
4 Leenders 2006, 273 (nummer 37.011).



Afbeelding 2. Fysische geografie van het plangebied (uitsnede uit Leenders 2006).



Afbeelding 3. Militaire relictten uit 1624/25 en 1637 (uitsnede uit Leenders 2006).



Afbeelding 4. Infrastructuur rondom het plangebied (uitsnede uit Leenders 2006).



paleolithicum tot de late middeleeuwen en nieuwe tijd. Door de ligging van de buitenwal uit 1637 op korte afstand is het mogelijk dat sporen uit de Spaanse tijd worden aangetroffen. Ook kunnen sporen uit de Tweede Wereldoorlog gevonden worden.

Naast sporen kunnen zowel anorganische als organische vondsten aangetroffen worden waaronder aardewerk, natuursteen, vuursteen, sintels, metaal, glas, houtskool, bot en hout.

Het inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven dient, voor zover mogelijk, antwoord te geven op de vragen die in het Programma van Eisen (PvE) zijn opgesteld<sup>10</sup>:



# 3 Onderzoeksvragen

Voor het plangebied zijn er specifieke gebiedsgerichte vragen opgesteld:

1. Hoe is de bodemopbouw in het gebied (tevens eventueel door middel van boringen in kaart te brengen)
2. Zijn er sporen uit het paleolithicum/mesolithicum aanwezig?
3. Zijn er sporen uit (het neolithicum,) de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aanwezig?
4. Hoe is het gebied gebruikt vanaf de middeleeuwen? Is er sprake van middeleeuwse bewoning?
5. Zijn er sporen van ontginning aanwezig?
6. Is er sprake van een esdek en wat is de ontwikkeling en datering hiervan?
7. Zijn er sporen uit de Spaanse tijd aanwezig?
8. Is er bebouwing aanwezig geweest?
9. Zijn er nog andere (bewonings)sporen of sporen uit de Tweede Wereldoorlog?

Daarnaast zijn de volgende onderzoeksvragen voor het onderzoek richtinggevend:

## Landschap

- Hoe zag de paleogeografie er uit? Wat is de geomorfologische achtergrond van het huidige landschap? Wat is de hydrologische ontwikkeling in het gebied?
- Welke ontwikkelingen van het landschap en het milieu vonden gedurende deze periode plaats en welke invloeden hadden deze op het leefmilieu van de mens?

## Bodem

- Tot op heden bestaat nog geen compleet beeld van de bodemopbouw in het centrum van Breda. Dit is onder andere het gevolg van het feit dat in de loop van de late middeleeuwen de mens op grote schaal het natuurlijke landschap heeft aangepast door middel van ophogingen. Enerzijds lijkt het landschap een belangrijke rol te hebben gespeeld bij het uitkiezen van de oudste nederzettingkern van Breda, anderzijds heeft men aan het einde van de 13<sup>de</sup> eeuw en het begin van de 14<sup>de</sup> eeuw op grote schaal de natuurlijk loop van de Mark teruggedrongen ten behoeve van uitbreiding en verdichting van de middeleeuwse kern. Ook bij de aanleg van de stadsverdediging lijkt het reliëf en landschap een belangrijke rol te hebben gespeeld. Informatie over de exacte wisselwerking tussen het natuurlijke landschap en de ontwikkeling en

inrichting ligt op veel plaatsen in het bodemarchief opgeslagen.

- Archeologisch onderzoek naar het gebruik en de functie van de beekdalen in het verleden heeft tot nu toe op kleine schaal plaatsgevonden. Om beter inzicht te verkrijgen in de relatie en interactie tussen de mens en beekdalen is het belangrijk de bodemopbouw en processen van bodemvorming in beekdalen beter in kaart te brengen.
- De hoger gelegen dekzandruggen zijn van oudsher geliefde plaatsen voor de mens om zich te vestigen. De ontwikkeling van de cultuurlagen en esdekken is een belangrijk onderdeel van het archeologisch onderzoek. Op basis van deze ontwikkelingen kan een beter inzicht worden verkregen in het gebruik, de functie en betekenis van het landschap voor de mens.
- In Breda komen niet alleen pleistocene zandgronden voor worden aangeduid als het Hoge, in het noordelijk deel van Breda komen holocene afzettingen voor, het Lage. In dit deel van Breda komen moeren (veengebieden), dalletjes, dijken, beemden en donken voor. Vooral beemden zijn een kenmerkend onderdeel van het Lage en werden als grasland in het verleden extensief gebruikt als hooiland en voor het weiden van vee. De functie tussen het Lage en de mens is nog niet intensief onderzocht.

#### **Flora/fauna**

- Wat was de aard van de begroeiing van het landschap gedurende de periode late prehistorie tot en met de middeleeuwen en welke invloeden had deze op de leefwijze van de mens?
- Welke wilde dieren kwamen in de vrije natuur in de omgeving van de nederzetting voor, zowel op het land als in het water en welke invloed hadden deze op de leefwijze van de mens?
- Welke gedomesticeerde dieren kwamen in de omgeving van de nederzetting voor, zowel op het land als in het water en welke invloed hadden deze op de leefwijze van de mens?
- Het verkrijgen van informatie over de lange-termijnontwikkeling van de vegetatie in de regio; de verhouding tussen de gebruikte en niet-gebruikte ruimte; de agrarische economie; de voedseleconomie; het gebruik van ruimte in huizen en op erven.

#### **Bewoning / Nederzetting**

- Zijn er nederzettingssporen op het terrein aanwezig en welke datering hebben zij?
- Hoe is de bewoning gestructureerd – losse erven of geconcentreerde bewoning? Is het mogelijk complete erven op dit terrein uit enige periode te onderzoeken?
- Wat is de verklaring voor de locatiekeuze ten opzichte van het „natuurlijke landschap en indien mogelijk het cultuurlandschap?
- Welke relatie is er te leggen tussen eventueel in tijd opvolgende elementen in het landschap (bv nederzettingssporen en begravingen uit uiteenlopende perioden)?
- Is er een koppeling mogelijk tussen de archeologische en de historische gegevens en archieven en welke relevantie of betekenis heeft dit?



### **Verkaveling**

- Zijn er sporen van verkaveling in het terrein, en zo ja wat is de aard en de wijze van aanleg van de verkaveling (sloten, greppels, afrastering, etc.)?
- Is de vorm van de verkaveling en omvang van de omgrensde percelen, vast te stellen?
- Welke relatie is er te leggen tussen de perceelgrenzen en de vroegste kadasterkaarten?
- Waarvoor zijn de kavels gebruikt?

### **Infrastructuur**

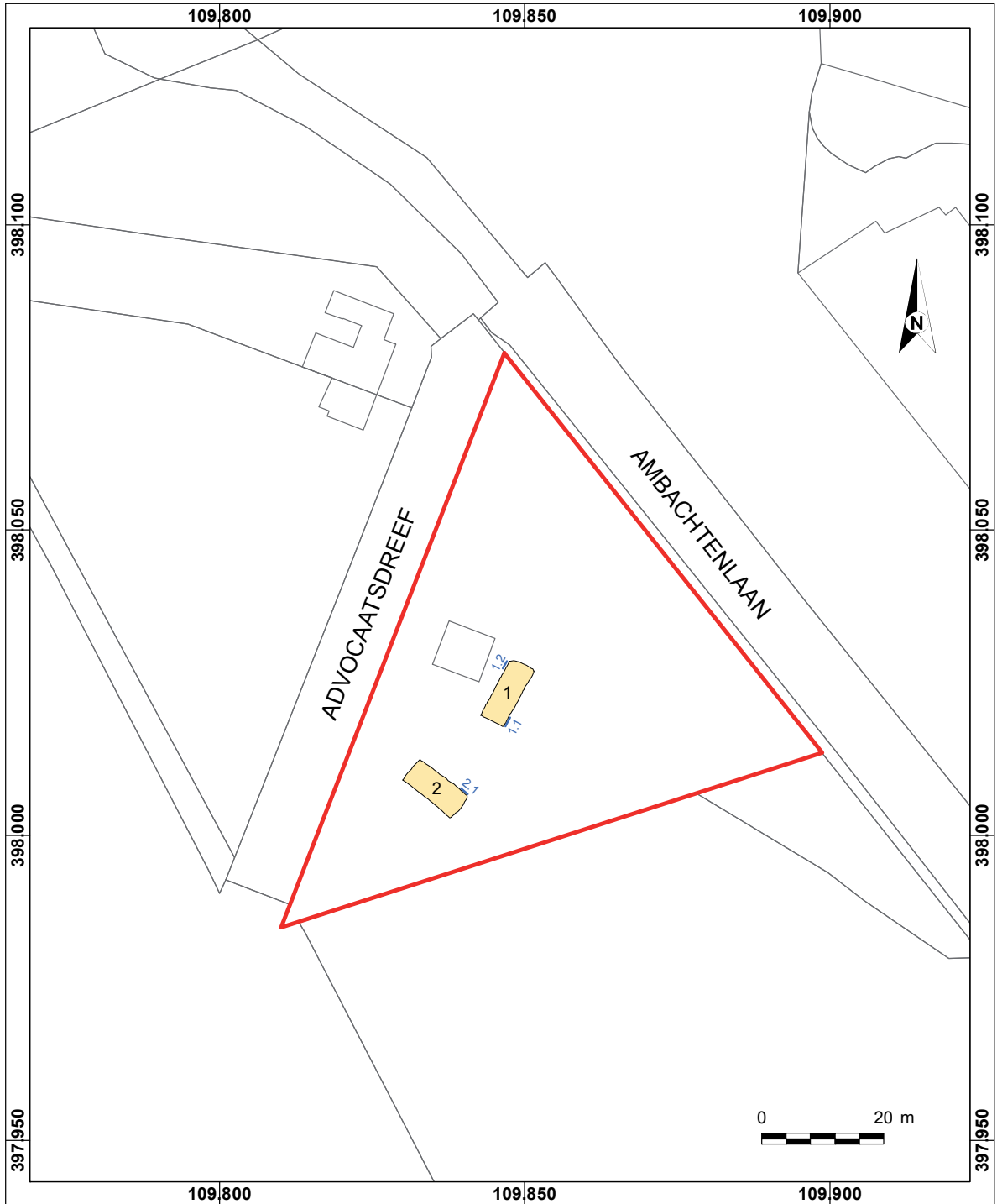
- Komen er in het gebied sporen van paden, wegen en voorden voor en welke relatie hebben deze tot het onderzoeksgebied?
- Komen er in het gebied waterbeheerstructuren voor zoals dijken, gemalen, stuwen en (afwatering)sloten en welke relatie hebben deze tot het onderzoeksgebied?
- Wat is de relatie tussen de gebouwen en de diverse elementen van de infrastructuur?
- Wat is de relatie tussen de vormen van infrastructuur en de historische gegevens over paden en wegen?

### **Vestingbouw**

- Zijn in het onderzoeksgebied sporen van (vestingbouw of) linies (onverstoord) aanwezig?
- Zijn de sporen van vestingbouw te koppelen aan de vestingkaarten (uitgave gemeente Breda 2008)?

### **Complextype/Ensemble**

- Hoe kan de locatie beschreven worden in termen van ensembles van sporentypen en -clusters? Het gaat erom ensembles te typeren opgebouwd vanuit de meest eenvoudige vorm tot de meest samengestelde vorm. Deze getypeerde (representatieve of juist uitzonderlijke) ensembles hebben de functie van bouwsteen in de beschrijving van de aard van het gehele complextype.
- Het verkrijgen van inzicht in de lange-termijnontwikkeling van de bewoning in de regio en daaraan gerelateerd het gebruik van de ruimte.
- Inzicht krijgen in de begrenzing en het karakter van de bewonings-sporen; inzicht krijgen in de ruimtelijke en chronologische relatie tussen bewoningssporen uit verschillende perioden; vraagstukken omtrent continuïteit en discontinuïteit in bewoning beantwoorden; inzicht krijgen in de functie en het gebruik van zones in het landschap, bijvoorbeeld de situering van "site" en "off-site", nederzetting en grafvelden, dekzandrug en beekdal.



**Breda, Advocaatsdreef**  
Puttenplan

- plangebied
- werkput
- profiel
- 1 werkputnummer
- 1 profielnummer

**BAAC**

# 4 Werkwijze

Afbeelding 6. Puttenplan.

Het plangebied is circa 3600 m<sup>2</sup> groot waarvan 450 m<sup>2</sup> bebouwd zal worden. Uiteindelijk is 90 m<sup>2</sup> archeologisch onderzocht, dit is 20% van het onderzoeksgebied (afb. 6 en 7). Zoals in het PvE gesteld zijn twee proefsleuven aangelegd: één min of meer noord-zuid (werkput 1) en één min of meer oost-west (werkput 2) georiënteerde sleuf.

Met een machine met gladde bak is laagsgewijs verdiept tot op het niveau van de natuurlijke ondergrond, de C-horizont. Vervolgens is het vlak gefotografeerd, getekend en zijn NAP-hoogtes genomen. In werkput 1 is onder het grotendeels verstoorde vlak nog een tweede vlak aangelegd. In werkput 1 zijn ter hoogte van twee sporen twee profielkolommen gedocumenteerd en in werkput 2 één. Deze zijn gefotografeerd en getekend op schaal 1:20.

Vondsten zijn bij de aanleg van het vlak niet aangetroffen. De lagen van het profiel zijn, evenals de sporen, op vondsten doorzocht. Monsters ten behoeve van archeobotanisch onderzoek zijn bij gebrek aan kansrijke sporen niet genomen.

Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 3.1). De opgravingsdocumentatie bevindt zich momenteel bij de BAAC-vestiging te 's-Hertogenbosch. Te zijner tijd zal dit worden overgedragen aan het archeologisch depot van Bureau Cultureel Erfgoed van de gemeente Breda.



Afbeelding 7. Impressie onderzoeksterrein.



# 5 Resultaten

## 5.1 Bodemopbouw

De bodemopbouw van het plangebied is verstoord door zowel recente bouw- en sloopwerkzaamheden als boomwortels. Er is een A-C profiel aangetroffen. Onder de bouwvoor bevindt zich op een diepte van circa 40-60 cm –mv de natuurlijke ondergrond, de C-horizont.

## 5.2 Grondsporen

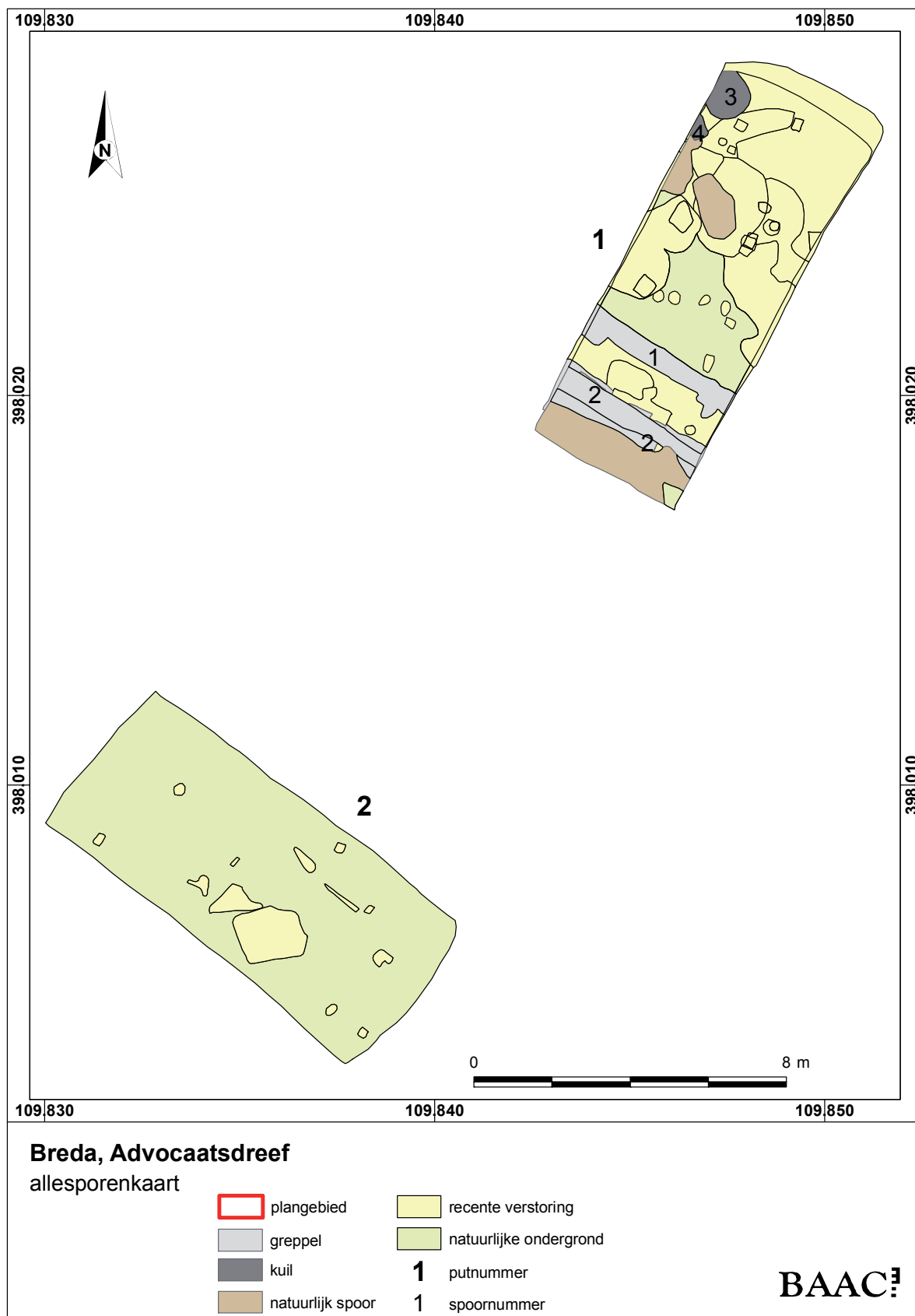
Tijdens het onderzoek werden vier sporen aangetroffen (Tabel 1; afb. 8). Deze bevonden zich allen in werkput 1. Het gaat om twee oost-west georiënteerde greppels (spoor 1 en 2) in het zuiddeel van de put en twee kuilen (spoor 3 en 4) in de noordwesthoek van de put. De sporen 3 en 4 werden pas aangetroffen nadat een tweede vlak onder het grotendeels verstoorde eerste vlak was aangelegd. Alleen spoor 1 werd op vlak 1 gezien en was op vlak 2 niet meer aanwezig, spoor 2 is op beide vlakken aangetroffen.

Greppel 1 (spoor 1) ging circa 15 cm diep en had een grijsbruin gevlekte vulling. Greppel 2 (spoor 2) was een 28 cm diep spoor met een vulling van donkerbruin humeus zand en daaronder een grijs en bruin gelaagde vulling. In de greppels zijn geen vondsten aangetroffen die de sporen kunnen dateren. Gedacht kan worden dat de greppels zijn aangelegd bij de ontginning van de Gemeente Aard rond 1650. Op de kadastrale kaart van 1832 zijn deze greppels niet opgetekend wat zou kunnen betekenen dat ze mogelijk vóór het maken van deze kaart al waren dichtgegooid (afb. 9).

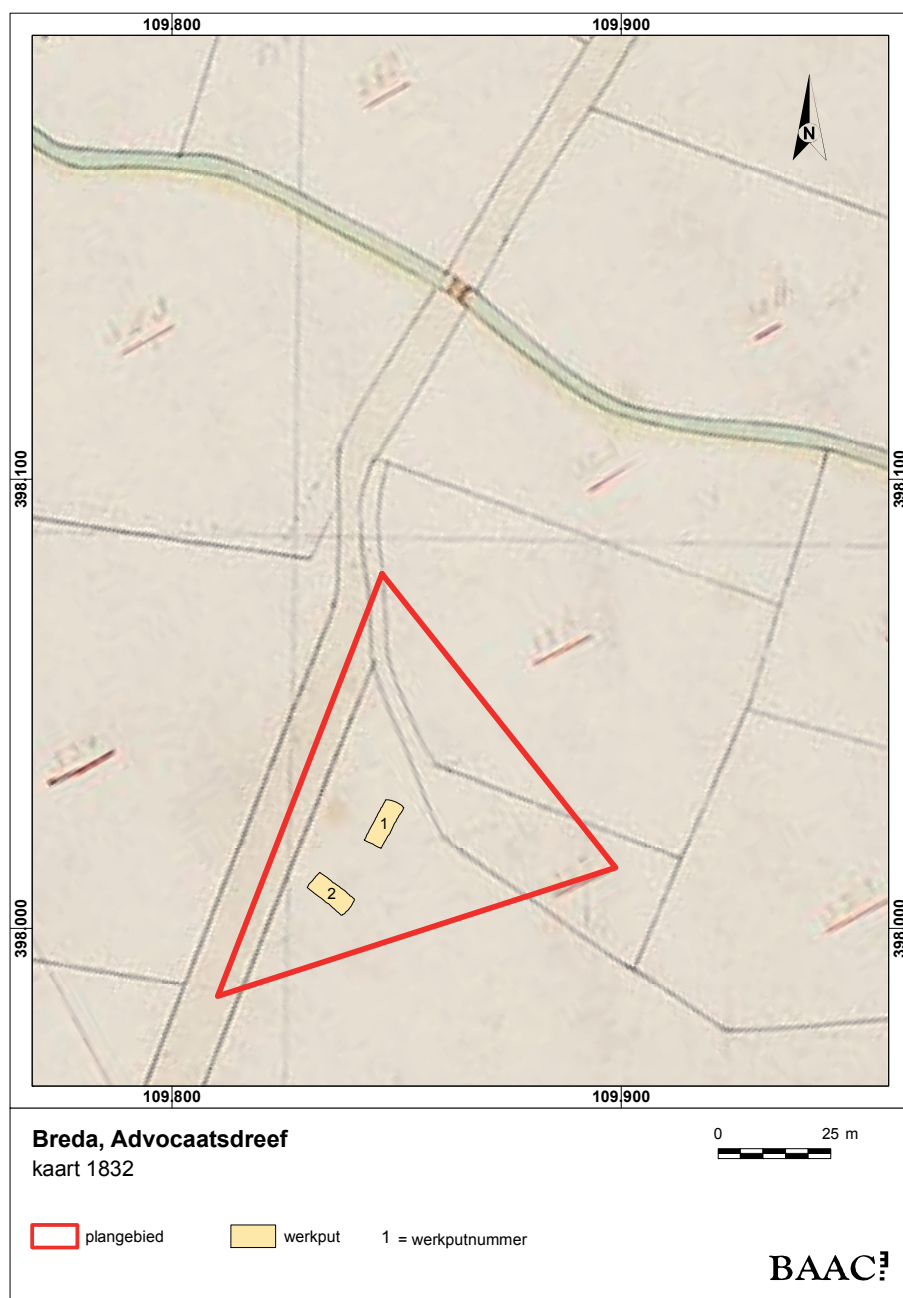
De kuilen lagen naast elkaar en waren, onder de recente verstoring, 36 tot 40 cm diep. Beide sporen hadden een zelfde vulling van bruingrijs gevlekt zand met donkergrijze humeuze vlekken. Vermoedelijk dateren de kuilen uit dezelfde periode. In spoor 3 zijn vondsten gedaan (aardewerk, baksteen en lei) die wijzen op een datering in de nieuwe tijd.

Werkput	Spoornummer	Aard spoor	Diepte	Datering	Opmerking
1	1	greppel	15 cm	nieuwe tijd	
1	2	greppel	28 cm	nieuwe tijd	
1	3	kuil	36-40 cm	nieuwe tijd	vondstnummer 1
1	4	kuil	36-40 cm	nieuwe tijd	

Tabel 1. Sporenlijst.



Afbeelding 8. Alle sporen-  
kaart.



Afbeelding 9. Uitsnede van  
de kadasterkaart van 1832  
met daarin de proefsleuven  
geprojecteerd (Wat Was  
Waar).

### 5.3 Vondsten

Het vondstmateriaal bestaat uit een fragment aardewerk, twee kleine stukken bouwkeramiek en een klein stuk lei die allen uit spoor 3 afkomstig zijn (Tabel 2). Bij de aanleg van de vlakken zijn geen vondsten gedaan.

Het aardewerk is een roodbakkend wandfragment met glazuur dat dateert uit de nieuwe tijd (1600-1900). Ook het bouwkeramiek dateert uit deze periode.

Vondstnummer	Spoornummer	Categorie	Aantal	Datering	Opmerking
1	3	aardewerk	1	1600-1900	roodbakkend
1	3	bouwkeramiek	2	nieuwe tijd	
1	3	natuursteen	1	-	lei

Tabel 2. Vondstenlijst.



# 6 Conclusie, waardering en aanbeveling

## 6.1 Conclusie

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn twee werkputten aangelegd. Hierbij bleek dat een groot deel van het terrein verstoord was door recente bouw- en sloopwerkzaamheden. Onder de bouwvoor bevond zich direct de natuurlijke ondergrond, een zogenaamd A-C profiel. Alleen in werkput 1 zijn sporen aangetroffen: twee greppels en twee kuilen uit de nieuwe tijd. Uit één van de kuilen is vondstmateriaal afkomstig, het gaat om een klein fragment roodbakend aardewerk, twee stukjes bouwkeramiek en een stukje lei, allen uit de nieuwe tijd.

## 6.2 Waardering

De waardering van het onderzoeksterrein is conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 3.1) uitgevoerd. Hierbij wordt naar verschillende zaken gekeken, zoals Beleving, Fysieke Kwaliteit en Inhoudelijke Kwaliteit.

Waarden	Criteria	Scores		
		Hoog	Midden	Laag
Beleving	Schoonheid	Wordt niet gescoord		
	Herinneringswaarde	Wordt niet gescoord		
Fysieke kwaliteit	Gaafheid		2	1
	Conservering	3		
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid			1
	Informatiewaarde			1
	Ensemblewaarde		2	
	Representativiteit	N.v.t.		

Tabel 3. Waarderingstabel.

De belevingswaarde, met als criteria schoonheid en herinneringswaarde, is niet van toepassing op de vindplaats. De vindplaats is niet als zodanig zichtbaar aan het oppervlak. Wat betreft fysieke kwaliteit kan gesteld worden dat gaafheid midden-laag scoort, de bodem is grotendeels verstoord, maar de sporen die aangetroffen zijn, zijn redelijk goed bewaard gebleven. De conservering van het vondstmateriaal dat uit aardewerk, bouwkeramiek en natuursteen bestaat, scoort hoog, het materiaal is goed geconserveerd. De inhoudelijke kwaliteit scoort laag. De sporen (greppels en kuilen) zijn niet zeldzaam en leveren weinig (nieuwe) informatie op. De ensemblewaarde scoort midden aangezien

de sporen van dit onderzoek vergelijkbaar zijn met sporen van nabijgelegen onderzoeksgebieden.

### **6.3 Aanbeveling**

Op basis van de bovenstaande gegevens is het advies van BAAC bv om het terrein vrij te geven: het plangebied is niet behoudenswaardig. Bovenstaande betreft echter een selectieadvies waaraan geen rechten kunnen worden ontleend. Het bevoegd gezag, in deze de gemeente Breda, dient uiteindelijk een bindend selectiebesluit te nemen.

# 7

## Literatuur

Centrale Commissie van Deskundigen (CCvD)  
Archeologie 2006, *Kwaliteitsnorm Nederlandse  
Archeologie. Concept herziening versie 3.1.*  
Gouda.

Dyselink, T.A.F., 2007: *Breda-De Wig.*  
*Definitief onderzoek, BAAC-rapport 06.107,*  
*'s-Hertogenbosch.*

Hendriks, J. & G. Otten (red.), 2008:  
*Erfgoedbrief Breda 8, Winter 2008, Breda.*

Koot, C.W. & R. Berkvens (red.), 2004:  
*Bredase Akkers eeuwenoud. 4000 jaar  
bewoningsgeschiedenis op de rand van  
zand en klei, Rapportage Archeologische  
Monumentenzorg 102 / Erfgoedstudies Breda  
1, Breda.*

Kranendonk, P., P. van der Kroft, J.J. Lanzing  
& B. Meijlink (red.), 2006: *Witte vlekken  
ingekleurd. Archeologie in het tracé van de  
HSL-Zuid. Deel 1 – tekst. Deel 2 – catalogi  
en bijlagen, Rapportage Archeologische  
Monumentenzorg 113, Amersfoort.*

Leenders, K.A.H.W., 2006: *Cultuurhistorische  
Landschapsinventarisatie Gemeente Breda,*  
*Erfgoedrapport Breda 1, Breda.*

Peters, E., 2009: *Programma van Eisen.*  
*Advocaatsdreef 12 Princenhage.*  
*Inventariserend Veldonderzoek-Proefsleuven,*  
*gemeente Breda, Breda.*

Rensink, E., 2008: *KNA Leidraad Beekdalen in  
pleistoceen Nederland, (RACM), Amersfoort.*



## Bijlage 1. Geologische en archeologische perioden

	C14 B.P.	Geologie	Klimaat, landschap, vegetatie		Archeologische perioden	Cultuurnamen	
-1500 n. C.							
-1000	1000	Duinkerke III	Subatlanticum (koeler, vochtiger)	Loofbos	Late Middeleeuwen	Zeijen	
-500		Duinkerke II			Karolingische tijd Merovingische tijd Volksverhuizingstijd Laat Romeinse tijd Midden Romeinse tijd Vroeg Romeinse tijd		
-0	2000	Duinkerke I			Late Ijzertijd		
-500					Midden Ijzertijd		
-1000					Vroege Ijzertijd		
-1500	3000	Duinkerke 0			Subboreaal (koeler, droger)		Loofbos
-2000			Midden Bronstijd				
-2500	4000	Calais IV	Vroege Bronstijd	Wikkeldraad			
-3000			Laat Neolithicum	Vlaardingen Sandvoet Trechterbeker Klokbeker			
-3500		Calais III	Atlanticum (warmer, vochtiger)	Loofbos	Midden Neolithicum	Michelsberg Haz	
-4000	5000				Vroeg Neolithicum	Swift Bandkeramiek	
-4500		Calais II					
-5000	6000		Boreaal (warmer)	Den	Mesolithicum		
-6000		Calais I					Preboreaal (warmer)
-7000	8000		Late Dryas (kouder)	Toendra	Laat Paleolithicum	Ahrensburg	
-8000						Allerød (warmer)	Den Berk
-9000	10.000	Jong Dekzand II	Preboreaal (warmer)	Toendra	Laat Paleolithicum	Hamburg	
-10.000						Vroege Dryas (k.)	
-11.000	12.000	Jong Dekzand I				Bølling (warmer)	Berk
-12.000			Weichsel ijstijd	Poolwoestijn	Midden Paleolithicum		
-25.000		Oud Dekzand Löss					Eemien (warmer)
-50.000			Saale ijstijd	Landijs	Midden Paleolithicum		
-100.000							
-150.000		Keileem Stuwwallen			Vroeg Paleolithicum		
-200.000							
-250.000							
-300.000 v.C.							